

Modulaire opleiding pijn, 13/02/2020

1

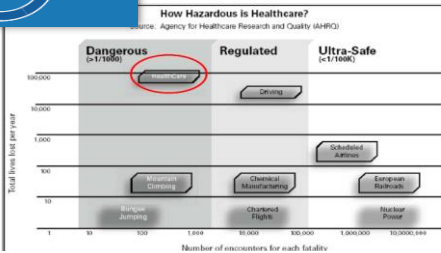
- Wat is voor u kwaliteit?
- Is onze gezondheidszorg kwaliteitsvol?

Kristel Marquet

2

Institute of Medicine

Kristel Marquet

3

Multicenter en multidisciplinair retrospectief dossieronderzoek naar adverse events met een ongeplande verhoging van het zorgniveau

4

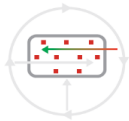

Multi- center & disciplinair dossieronderzoek

- 6 ziekenhuizen
- Eenzelfde getraind en onafhankelijk team
  - Arts (urgentiearts - anesthesist)
  - Onderzoeksverpleegkundige (Lic, BBT)
  - Klinisch apotheker
- Volledige patiëntendossier
  - Medisch dossier
  - Verpleegkundig dossier
  - Geneesmiddelen overzicht
- Retrospectief

Kristel Marquet

5

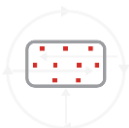

Adverse event

- Adverse event (AE) wordt gedefiniëerd als ⁽¹⁾
- "onbedoelde **schade of complicatie**,
  - die **resulteert** in functionele beperking, verlenging van hospitalisatie of overlijden,
  - die veroorzaakt is door het **gezondheidssysteem** eerder dan door de gezondheidstoestand van de patiënt" (inclusief omissies)"

Kristel Marquet

6

Toch een goede GZZ?

- Institute of Medicine ¹:
"jaarlijks minimum 44000 tot 98000 overlijdens in Amerikaanse ziekenhuizen als gevolg van een vermijdbare fout"
- Wereldwijd tonen diverse studies ²⁻⁶ vergelijkbare resultaten aan

1 Kohn LT et al. *To Err Is Human*, 2000. 2 Wilson RM et al. *Med J Aust* 1995; **163**: 458-71.
3 Baker GR et al. *CMAJ* 2004; **170**: 1678-86. 4 Davis P et al. *NZ Med J* 2002; **115**: U271.
5 Vincent C et al. *Br Med J* 2001; **322**: 517-19. 6 Schöller T et al. *Ugeskr Laeger* 2001; **163**: 5370-78.

Kristel Marquet

7

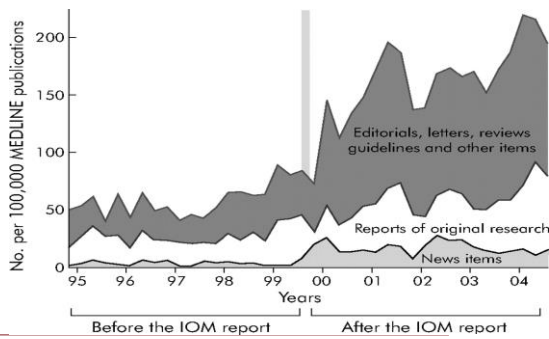

7

Impact

Kristel Marquet

Steffox et al, *Qual Saf Health Care* 2006.

8

8

Kristel Marquet

De Vries et al, 2008.

9

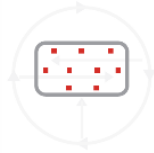

Ongeplande verhoging van het zorgniveau

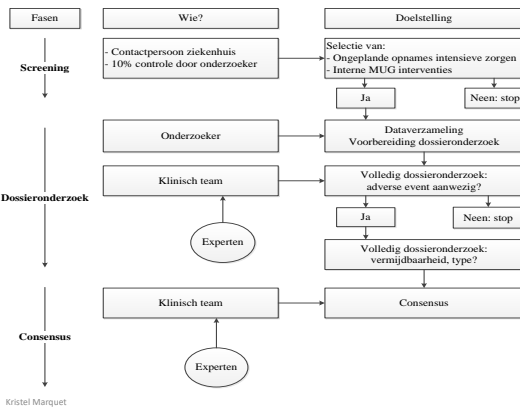
- Ongeplande opname op intensieve zorgen
  - Bestaande trigger voor detectie van AE
  - Australië: klinische kwaliteitsindicator

Een interventie van de interne MUG

Kristel Marquet

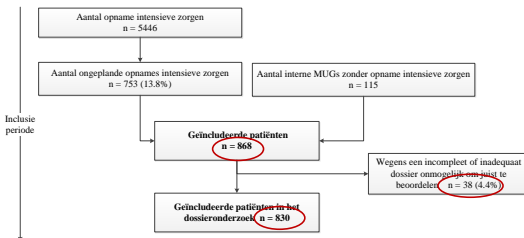
10

Kristel Marquet

11

Inclusieproces

Kristel Marquet

12

Variable	Number (%)
Age category	
- 21-40	45 (5.4)
- 41-65	218 (26.3)
- 66-79	328 (39.5)
- ≥80	239 (28.8)
Male	421 (50.7)
Comorbidities: ASA classification at the moment of hospital admission	
- I: Normal healthy patient	60 (7.2)
- II: Patient with mild systematic disease	171 (20.6)
- III: Patient with severe systematic disease	231 (27.8)
- IV: Patient with severe systematic disease that is a constant threat to life	368 (44.3)
ADL functional limitations	549 (65.7)
Previous hospital admission ≤ 3 months	380 (45.8)
Cognitive impairment	77 (9.3)
APACHE II at ICU admission, mean ±SD	17.8 ±8.7
Number of medications on admission, mean ±SD	7.4 ±4.2
Polypharmacy on admission (≥5 different prescription medications)	584 (70.8)

Kristel Marquet

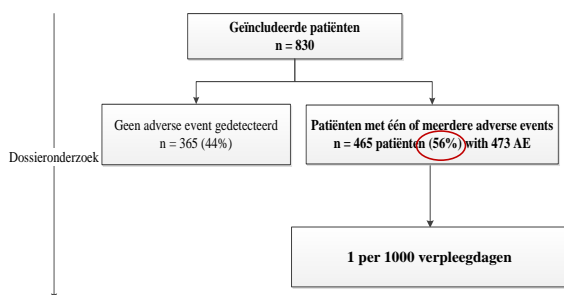
13

Enkele dossiers...

Kristel Marquet

14

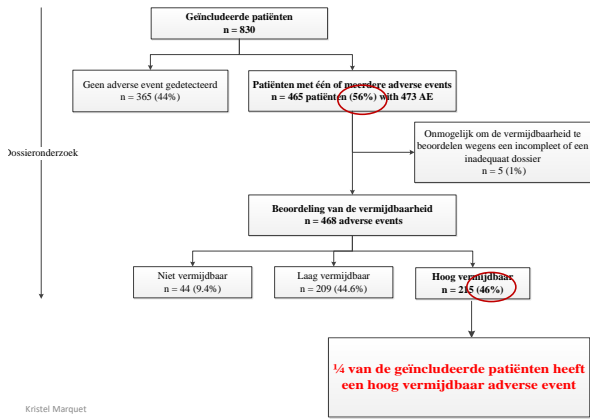

Dossieronderzoek

Vermijdbaarheid van
adverse events?

Kristel Marquet

15

Kristel Marquet

16

AE classification	AEs n, (%)	Highly preventable AE n, (%)
Drug therapy : an AE arising when a correct diagnosis was made but there was incorrect medication therapy or a delay in the medication treatment (preventable adverse drug events)	134 (25.6)	134 (100)
Surgery : an AE related to a surgical procedure	124 (23.7)	34 (27.6)
Diagnosis : an AE arising from a delayed or wrong diagnosis	65 (12.4)	58 (89.2)
System issue : an AE in relation to problems with hospital processes such as nosocomial infection or equipment malfunction	65 (12.4)	8 (12.3)
Procedural : an AE in relation to a procedure such as insertion of a central venous line, nasogastric tube, cardiac catheterization, etc.	49 (9.4)	7 (14.3)
Therapeutic (other than drug therapy/surgery/medical procedure) : an AE arising when a correct diagnosis was made but there was incorrect therapy or a delay in the treatment	30 (5.7)	24 (80.0)
Drug/Fluid : side effects, allergic reactions, anaphylaxis (adverse drug reactions)	26 (5.0)	0
Anesthesia : an AE related to the given anesthesia	14 (2.7)	4 (28.6)
Other clinical management : including nursing care and allied healthcare	10 (1.9)	6 (60.0)
Other (e.g. fall)	6 (1.1)	2 (33.3)

AE: adverse event

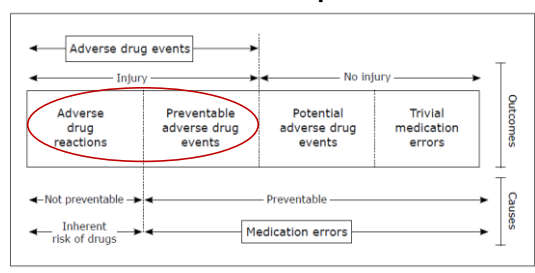
Kristel Marquet

17

Adverse drug event (ADE)?

- Schade veroorzaakt door een geneesmiddel¹:

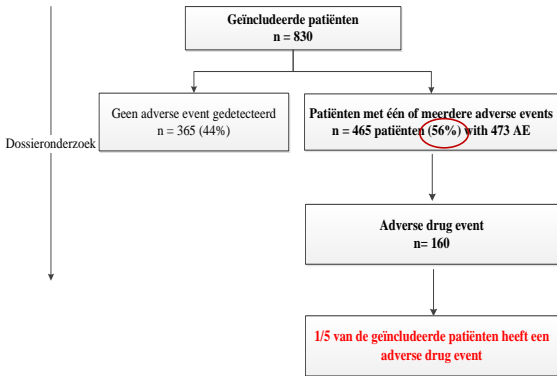
$$ADE = ADR + pADE$$

Figuur: Otero and Schmitt²

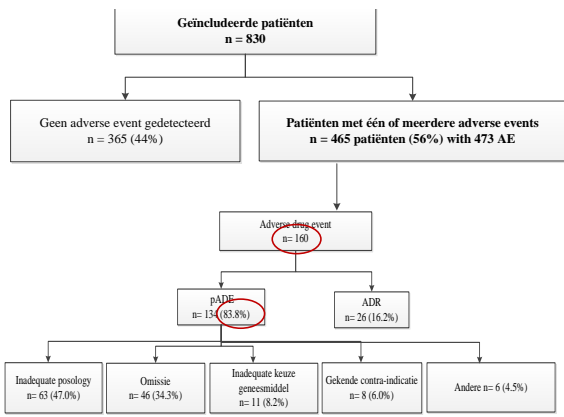
Kristel Marquet

18

Kristel Marquet

19

Kristel Marquet

20

ATC2 classes	ADE, n (%)	pADE, n (%)	ADR, n (%)
J01 Antibacterial for systemic use	30 (22.5)	34 (25.4)	2 (7.7)
B01 Antithrombotic agents	35 (21.9)	31 (23.1)	4 (15.4)
B05 Blood substitutes & perfusion solutions	14 (8.8)	12 (9.0)	2 (7.7)
C03 Diuretics	13 (8.1)	11 (8.2)	2 (7.7)
L01 Antineoplastic agents	8 (5.0)	2 (1.5)	6 (23.1)
N02 Analgesics	6 (3.8)	5 (3.7)	1 (3.8)
C01 Cardiac therapy	6 (3.8)	5 (3.7)	1 (3.8)
C07 Beta Blocking Agents	6 (3.8)	4 (3.0)	2 (7.7)
A10 Drug used in diabetes	5 (3.1)	5 (3.7)	0
V08 Contrast media	5 (3.1)	1 (0.7)	4 (15.4)
Others ATC 2 classes, not in the top 10	26 (16.2)	24 (17.9)	2 (7.7)
Total	160 (100)	134 (100)	26 (100)

ADE: Adverse Drug Event
 ADR: Adverse Drug Reaction
 ATC: Anatomical Therapeutic Chemical
 pADE: preventable Adverse Drug Event

Marquet K, et al. Acta Clinica Belgica: International Journal of Clinical and Laboratory Medicine. 2017.

21

Onderzoek? Pijnmedicatie?

22

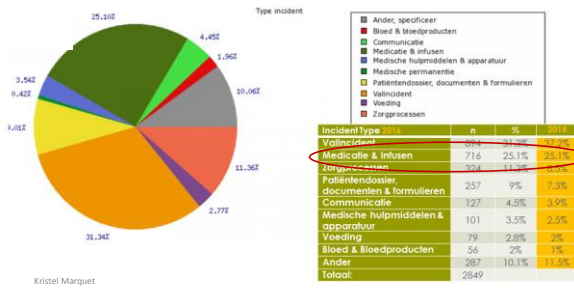

Medicatie incidenten uit het meldsysteem

Verdeling per type incident

23

Overzicht ADE met pijnmedicatie

Aantal gemelde incidenten: 2849
- Aantal gemelde ADE: 716 (25,1%)
- Aantal ADE met pijnmedicatie: 38 (5,3%)
- Verkeerde posologie: 23,7%
- Omissie: 18,4%

Kristel Marquet

24

24

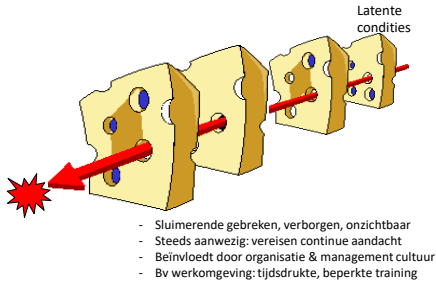

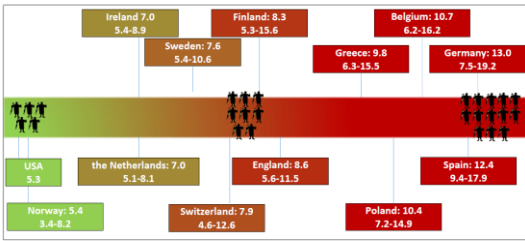

Kristel Marquet

25

Weighted by hospital level

26

SYNTHESE
VERPLEEGKUNDIGE BESTAFFING VOOR EEN VEILIGE(RE)
ZORG IN ACUTE ZIEKENHUIZEN

2019 www.hoeveel.be

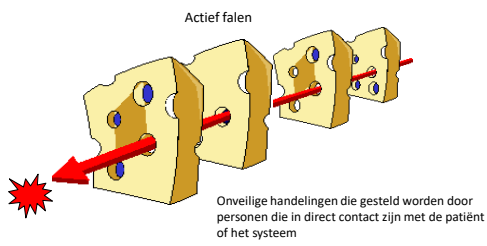
27

Kristel Marquet

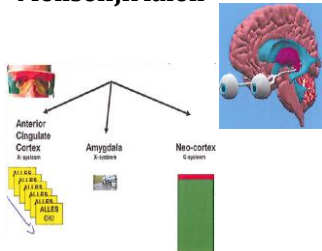
31

Kristel Marquet

32

Menselijk falen

Kristel Marquet

33

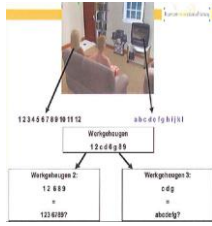

Menselijk falen

Kristel Marquet

34

Kristel Marquet

35

Kristel Marquet

36

Waarnemingsfouten

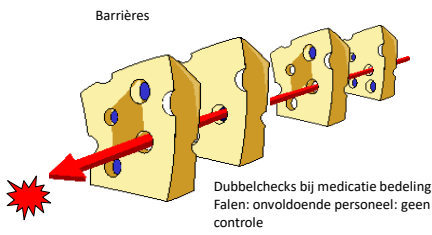

Kristel Marquet

37

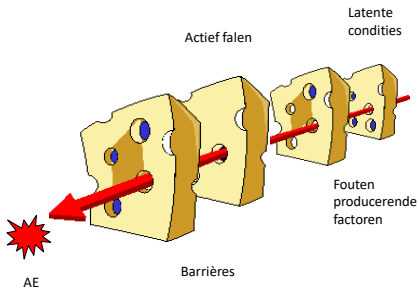

Kristel Marquet

38

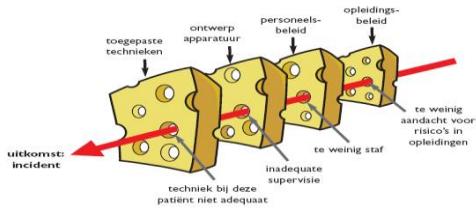

Kristel Marquet

39

It's not bad people, it's bad systems

Kristel Marquet

40

Situaties met een verhoogd risico op AE

Kristel Marquet

41

Individuele factoren

Hungry
Angry
Late
Tired

Illness
Medication
Stress
Alcohol
Fatigue
Emotion

Kristel Marquet

42

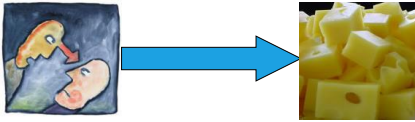

INCIDENT ≠ FOUT

Richt op persoon

- Schuldigen zoeken
- Verwijten
- Methode: waarschuwing, ontslag

Richt op systeem

- Mensen zijn feilbaar
- AE: altijd combinatie van actief falen en latente condities

Kristel Marquet

43

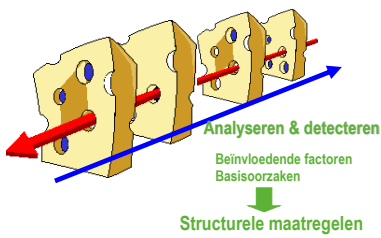

Kristel Marquet

44

When you are in deep SHIT, say nothing, and try to look like you knew what you're doing.

Aanpak: systeem verbeteren

- Voorschrijven
- Bewaren
- Bereiden
- Toedienen
- Medische en verpleegkundige opvolging
- Audits en bijsturing

Kristel Marquet

45

Voorschrijven

- Elektronisch voorschrijven & valideren
  - Klinische paden met evidence-based voorschrijfsets
  - In medicatiebeheer: oplosmiddel: wat, hoeveelheid, perfusiesnelheid, etc.
  - Indien mondeling: ISBARR
- Pijnmedicatie wordt gelinkt aan pijnschalen
- Bij 'zo nodig medicatie': indicatie, dosis/toediening en max dosis/24h ingeven

Kristel Marquet

46

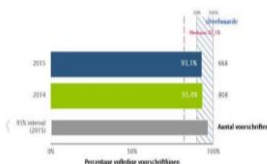

Voorschrijven: opvolging door apotheek

- Klinische validatie door apotheek
  - SAFE lijsten (Vlaamse Vereniging van Ziekenhuisapothekers VZA)
- Klinische farmacie
- Opvolging VIP² indicator volledig geneesmiddelvoorschrift

Kristel Marquet

www.zorgkwaliteit.be

47

Bewaren & bereiden

- Bewaren
  - Vanaskast
- Bereiden
  - Intrathecale mengsel: apotheek
  - PCA mengsel: anesthesie/pijnspecialist (gedelegeerde handeling)

Kristel Marquet

48

Toedienen

- Toedienen
- Evidence-based pijnprotocollen
- Steeds identificatie verificatie
- Standaardetiketten

NAROPIN 2-mg/ml®
 (Ropivacaine 0,2%) - Totaal volume : 200 ml
 Toevoeging : ..... mcg-Sufenta-Forte-
 24 uur houdbaar vanaf
 / / 201 ..... u

NAAM patiënt:
 GEBOORTEDATUM:
Contramal 100 mg+Litican 50 mg
Opgelost in NaCl 0,9% 100 ml
 Bereidingdatum : ..... uur:
 Onmiddellijk na bereiding toedienen
 Perfusietijd : 30 minuten

Kristel Marquet

49

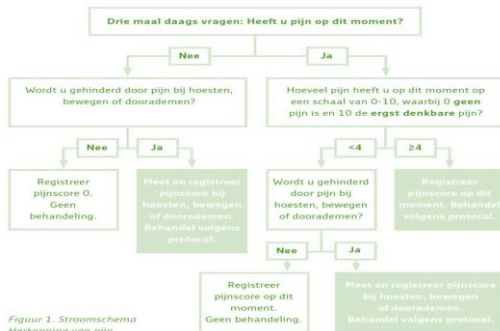
Opvolging van pijn

- Minimaal NRS score/shift (eerder 2/24h)
  - score
  - plaats
  - omschrijving
- NRS scores $\geq 6 \Rightarrow$ mail pijnspecialist
  - Meerdere keren= Trigger voor opvolging zonder aanvraag pijnteam
- PAINAD score

Kristel Marquet

50

Opvolging van pijn

Figuur 1. Stroomschema Herkenning van pijn

Kristel Marquet

51

Opvolging van pijn

Herevaluatie met NRS 60 min na actie

Symptoomparameters	
Pijn : NRS-score (+ loc en omschrijving noteren) (E100)	<input type="text"/> punten
Pijn : omschrijving	<input type="text"/>
Pijn : localie	<input type="text"/>
	☐ Wenst geen pijnmedicatie ☐ Reeds pijnmedicatie genomen ☐ Pijnprocedure volgen ☐ Geen pijn na behandeling ☐ Dragelijke pijn / verdere observatie ☐ Slaapt / wordt niet wakker door pijn

Kristel Marquet

52

Opvolging van pijn

Consult Pijnkliniek

Geachte Dokter,

Voor de hoger vermeldende patiënt is er een consult aanvraag voor de dienst pijnkliniek. Dit is het meest geschikt voor de behandeling, de volledige consultformulier kan u terug vinden op het gele aanvraagformulier in het dossier van de patiënt op de afdeling.

Aanvrage voor:

Aan de arts:

Algemeen:

Presentatie: Inleiding Aanvullende informatie

Datum aanvraag:

Consult aan het

OPMERKINGEN: Het is belangrijk dat de patiënt wordt geïnterviewd over de pijn. Het is belangrijk dat de patiënt wordt geïnterviewd over de pijn. Het is belangrijk dat de patiënt wordt geïnterviewd over de pijn.

53

Opvolging PCA pompen

PCA (pijnpomp) parameters			
Ademhalingsfrequentie (bij PCA)	18 /min.		18 /min.
Nauwe en draaien (bij PCA)	niets misselijk		niets misselijk
Jenk (bij PCA)	nee		nee
Bedste graad (bij PCA)	wakker		wakker
Sensitief buik (bij PCA)	pijnt		pijnt
Motorisch buik (bij PCA)	geen buik		geen buik
Stoelgang (bij PCA)	nee		nee
Urine (bij PCA) - Spontaan gestast?	ja		ja
Resteerd volume (bij PCA)	14 ml		77 ml
Positie, connectie catheter PCA	OK		Net OK, anesthetist bellen

Kristel Marquet

+ proactieve rol pijnspecialist

54

Opvolging PCA pompen

Medisch stand order: behandeling nausea bij PCA-pijnpomp (Versie 2)

Doel
Het doel van de **stand order** is het vastleggen van een standaardbehandeling bij nausea voor de patiënten met een PCA-pijnpomp.

Toepassingsgebied
De **stand order** is van toepassing bij alle patiënten met nasale, matig ernstige, herlig misselijkheid bij gebruik van een PCA-pijnpomp.

Verantwoordelijken
De arts die het **stand order** ondertekent heeft en de behandelende arts van de betreffende patiënt zijn verantwoordelijk voor de **toelichting** opdracht.
De verantwoordelijken zijn verantwoordelijk voor de controle op de medische stand order en de praktische uitvoering van het stand order.

- Medisch stand order**
- Behandeling:**
- Starten met Loran 50 mg/10 systemisch
  - Indien niet beter: Sclor Medical 60mg/24h
  - Indien niet beter: Ondansetron 4 mg/10 systemisch
  - Indien niet beter: apomorphine

Medisch stand order: behandeling van jeuk bij PCA-pijnpomp (Versie 1)

Aanleiding/justificatie
Als het **stand order** van een arts van de afdeling is, moet worden vastgesteld of de patiënt met een PCA-pijnpomp. Het doel van de **stand order** is het vastleggen van een standaardbehandeling bij jeuk voor patiënten met een PCA-pijnpomp.

Toepassingsgebied
De **stand order** is van toepassing bij alle patiënten met jeuk bij gebruik van een PCA-pijnpomp.

Verantwoordelijken
De arts die het **stand order** ondertekent heeft en de behandelende arts van de betreffende patiënt zijn verantwoordelijk voor de **toelichting** opdracht.
De verantwoordelijken zijn verantwoordelijk voor de controle op de medische stand order en de praktische uitvoering van het stand order.

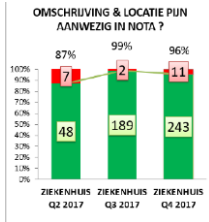
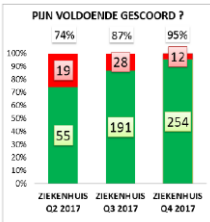
- Medisch stand order**
- Behandeling:**
- 100mg promethazine per patiënt dat de jeuk voorkomt door de observatie en het bij de patiënt afgeleide reactie is.
  - 100mg promethazine 100mg
  - Indien niet beter: Promethazine met Ondansetron 4 mg/10 systemisch
  - Indien niet beter: apomorphine

Kristel Marquet **Aanleiding/justificatie**
Als het **stand order** van een arts van de afdeling is, moet worden vastgesteld of de patiënt met een PCA-pijnpomp. Het doel van de **stand order** is het vastleggen van een standaardbehandeling bij jeuk voor patiënten met een PCA-pijnpomp. Het doel van de **stand order** is het vastleggen van een standaardbehandeling bij jeuk voor patiënten met een PCA-pijnpomp.

55

Audits

- Opvolging NRS scores: ziekenhuisbreed en per afdeling/kwartaal

Kristel Marquet

56

Ondersteuning en opleiding

- Rol pijnverpleegkundige en referentiepersonen pijn
- Min 1 referentiepp/afdeling
- >4 samenkomsten/jaar
- Duidelijke taak & functieomschrijving
- Verantwoordelijke vakdomein
- Opleiding: teach the teacher
- Communicatie
- Stimuleren
- ...

TAMMISBESCHRIJVING

1. **TAALTOE EN DE ORDELIJKE TOE**
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.

2. **TOE VAN DE PATIËNT**
De patiënt is verantwoordelijk voor de uitvoering van de instructies van de verpleegkundige.
De patiënt is verantwoordelijk voor de uitvoering van de instructies van de verpleegkundige.
De patiënt is verantwoordelijk voor de uitvoering van de instructies van de verpleegkundige.

3. **OPDRACHTEN**
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.

4. **OPDRACHTEN**
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.
Ondersteuning van de patiënt met een PCA-pijnpomp.

Kristel Marquet

57

Als het toch mis loopt ....

- Melden
- Retrospectief analyseren

Kristel Marquet

58

Take home messages

- Veel ADE
  - ADE met pijnmedicatie met ernstige impact: beperkt
  - Toch dagelijks (p)ADE met pijnmedicatie
- Bewust zijn en dagelijks aandacht hebben
- Maar
Correcte medicamenteuze opvolging van pijn start met goede opvolging pijnbeleid... en dat kan maar mits teamwork

Kristel Marquet

59

Kristel.marquet@azvesalius.be

60
